

BİREYSEL BAŞVURU

GENEL OLARAK:

Bireysel başvuru, anayasa yargısı içinde yer alan bir anayasal denetim şeklidir. Bireysel başvuru yolu olağanüstü, istisnai ve ikincil niteliktedir. Bireysel başvurunun konusunu kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen temel hak ve özgürlükler oluşturmaktadır. Bireysel başvuru yolu ön inceleme, kabul edilebilirlik incelemesi ve esas hakkında inceleme şeklinde üç aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalarda verilen kararlar ise şunlardır: İdari ret kararı, kabul edilebilirlik kararı, kabul edilemezlik kararı, düşme kararı, ihlal kararı, pilot kararı, tedbir kararı, ret kararı.

Bireysel Başvuru yolu Anayasanın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ve devamında, "MADDE 148. – (Ek fıkra: 7/5/20105982/18 md.) Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır. (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/18 md.) Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz. (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/18 md.) Bireysel başvuruya ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir."

Şeklinde düzenlenmiştir.

KİMLER BİREYSEL BAŞVURU YOLUNA BAŞVURABİLİR:

Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

- (1) Bireysel başvuru, ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.
- (2) Tüzel kişilerde bireysel başvuru hakkını kullanabilir.

Kamu tüzel kişileri bireysel başvuru yapamaz. Özel hukuk tüzel kişileri sadece tüzel kişiliğe ait haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilir.

(3) TC. vatandaşları olduğu gibi yabancılarda hakkı ihlal olduğu takdirde bireysel başvuru hakkını kullanabilecektir. Yalnızca Türk vatandaşlarına tanınan haklarla ilgili olarak yabancılar bireysel başvuru yapamaz.

BAŞVURUNUN KONUSU NEDİR

Anayasa ile korunan temel hak ve özgürlükler bu başvurunun konusunu oluşturur. Bireysel başvuru yoluna gidilebilmesi için, her türlü işlem veya eylem değil yalnızca kamu gücüne dayalı olarak gerçekleştirilen işlem ve eylemler bireysel başvurunun konusu olabilmektedir.

- Bireysel başvuru yoluna gidilebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edilen bir hak olmalıdır.
- Bu hak Anayasa da gösterilmiş ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki bir hak olmalıdır.
- Hak güncel olmalı, kişisel ve doğrudan olmalı ve hak ihlali devam etmeli ve davayı açmakta hukuki yarar olmalıdır.
- Olağan kanun yolları tüketilmiş olmalıdır. Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinin aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında sayılması ve bunlardan birinin kamu gücü tarafından ihlal edilmesi gerekmektedir.
- Yasama işlemleri ile düzenleyici idari işlemler aleyhine doğrudan bireysel başvuru yapılamayacağı gibi Anayasa Mahkemesi Kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemlerde bireysel başvurunun konusu olamayacaktır.

BİREYSEL BAŞVURU NASIL YAPILIR :

Bireysel başvuru Anayasa Mahkemesine verilecek bir dilekçe ile yapılacaktır.

Böylece, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurmadan Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkı tanınmıştır. Anayasa Mahkemesine başvurduktan sonra verilen karar tatmin edici olmazsa Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurulabilecektir.

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunda, Bireysel Başvuru Usulü 47. maddesinde düzenlenmiştir.

- Bireysel başvuru, bu Kanunda ve İç Tüzükte belirtilen şartlara uygun olarak doğrudan ya da mahkemeler veya yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla yapılabilir. Başvurunun diğer yollarla kabulüne ilişkin usul ve esaslar İçtüzükle düzenlenir.
- Bireysel başvurular harca tabidir.

BAŞVURU DİLEKÇESİNDE NELER YER ALIR:

- Başvuranın ve varsa temsilcisinin kimlik ve adres bilgileri,
- İşlem, eylem ya da ihmal nedeniyle ihlal edildiği ileri sürülen hak ve özgürlüğün ve dayanılan Anayasa hükümlerinin ihlal gerekçeleri,
- Başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin aşamaların, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarih ile varsa uğranılan zararın belirtilmesi gerekir.
- Başvuru dilekçesine; dayanılan deliller, ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneği, harcın ödendiğine dair belge ilave edilmelidir. - Başvuran bir avukat tarafından temsil ediliyorsa, vekâletnamenin sunulması gerekir.

BAŞVURU SÜRESİ:

Başvurunun; başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir.

Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler.

Mahkeme öncelikle başvuranın mazeretinin geçerli görülüp görülmediğini inceleyerek talebi kabul veya reddeder.

Yüksek Mahkeme, Anayasanın yorumuna göre temel haklar bakımından önemli görmediği ve dayanağı bulunmayan başvurularda da kabul edilmezlik kararı verebilecektir.

Mahkemenin kabul edilmezlik kararları kesindir ve bu karar ilgililerine tebliğ edilir.

BİREYSEL BAŞVURU ÜZERİNDE KARAR USULÜ:

Kabul edilebilirliğine karar verilen bireysel başvuruların esas incelemesi bölümler tarafından yapılır. Mahkemede bireysel başvuruları karara bağlamak üzere bir Başkan Vekili Başkanlığında yedişer üyesi olan iki bölüm bulunur. Bölümler bir Başkan Vekilinin Başkanlığında dört üyenin katılımıyla toplanır.

6216 sayılı Kanun gereğince, Komisyonlar ve bölümler bireysel başvuruları incelerken bir temel hakkın ihlal edilip edilmediğine yönelik her türlü araştırma ve incelemeyi yapabilir. Başvuruyla ilgili gerekli görülen bilgi, belge ve deliller ilgililerden istenir. Mahkeme, incelemesini dosya üzerinden yapmakla birlikte, gerekli görürse duruşma yapılmasına da karar verebilir. Bölümler, esas inceleme aşamasında, başvuranın temel haklarının korunması için zorunlu gördükleri tedbirlere resen veya başvuranın talebi üzerine karar verebilir. Tedbire karar verilmesi hâlinde, esas hakkındaki kararın en geç altı ay içinde verilmesi gerekir. Aksi takdirde tedbir kararı kendiliğinden kalkar.

Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağına belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz. Bireysel başvuruların incelenmesinde, bu Kanun ve İçtüzükte hüküm bulunmayan hâllerde ilgili usul kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümleri uygulanır.

Esas hakkında incelemenin usul ve esasları ile ilgili diğer hususlar İçtüzükle düzenlenir. Esas inceleme sonunda başvuranın hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. Ancak, Yüksek Mahkemece ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere de kararda yer verilecektir.

Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuran lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden

yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir. Bölümlerin esas hakkındaki kararları gerekçeleriyle birlikte ilgililere ve Adalet Bakanlığına tebliğ edilir ve Mahkemenin internet sayfasında yayımlanır. Bu kararlardan hangilerinin Resmî Gazetede yayımlanacağına ilişkin hususlar İçtüzükte gösterilir. Komisyonlar arasındaki içtihat farklılıkları, bağlı oldukları bölümler; bölümler arasındaki içtihat farklılıkları ise Genel Kurul tarafından karara bağlanır. Buna ilişkin diğer hususlar İçtüzükle düzenlenir. Davadan feragat hâlinde, düşme kararı verilir.

BAŞVURU HAKKININ KÖTÜYE KULLANILMASI :

Başvuru hakkının kötüye kullanılması 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununun 51. maddede düzenlenmiştir.

Başvuru hakkının kötüye kullanılması halinde, başvuran aleyhine yargılama giderleri dışında ayrıca 2000 TL. den fazla olmamak üzere disiplin para cezasına hükmedilir.

SONUÇ :

Olağan Kanun Yolları tükendikten sonra, Anayasa da gösterilmiş ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında bulunan ihlal edilen temel hak ve özgürlükler nedeniyle yeni bir kanun yolu olan Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu da açılmıştır. Bireysel başvuru, Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilmesini önlemek amacıyla. Bireysel başvuru hakkını, temel hak ve özgürlükleri yasama, yürütme veya yargı organlarının işlemleri tarafından ihlal edilen bireylerin başvurdukları olağanüstü bir kanun yolu olarak düşünebiliriz. Bireysel başvuru hakkı, kaynağını Anayasa ve yasadandır. Görevli Mahkeme Anayasa Mahkemesidir. Temyiz aşamasında İlk derece Mahkemeleri tarafından verilen kararların doğru olup olmadığı, delillerin doğru değerlendirilip değerlendirilmediği, yasalara uygun olup olmadığı denetlenirken bireysel başvuru yolunda Anayasa Mahkemesi bu denetimi yapmayacak temel hak ve

özgürlükler genel mahkemeler tarafından yasa uygulanırken ihlal ediliyor ise bu ihlal değerlendirilecektir.

Bireysel başvuru hakkı kullanılarak Anayasa Mahkemesine başvurduktan sonra Anayasa Mahkemesinin aldığı karar sonucuna göre Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuru yolu da açıktır

KAYNAKÇA:

-ATASOY Hakan, Türk Hukukunda Anayasa Mahkemesinde Bireysel Başvurunun Kabul Edilebilirlik Koşulları, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Kocaeli 2014.

- ÇINAR İbrahim, "Bireysel Başvurunun Yapılmasında Usule İlişkin Ek- siklikler", HUKAB Dergisi, OcakMart 2013, Sayı 4.

-CANDAN Turgut, Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu, Adalet Yayınevi, Ankara 2012